

ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ

09.01.2014 г.

[Вестник Капитал Daily](#)

✓ Оптимизмът се задържа на фондовите борси

Вниманието на търговците е насочено към предстоящото публикуване на стенограмите от декемврийското заседание на Федералния резерв

Повечето световни акции, както и щатският долар поскъпнаха в сряда благодарение на сигналите за засилване на икономическото възстановяване в някои от най-големите световни икономики. Българската фондова борса не изостана от тези тенденции, като основният индекс SOFIX продължава възходящия си тренд от началото на годината и в сряда напредна с близо 2% до 520.38 пункта, задържайки се на петгодишен връх. Обемът на регулирания сегмент надхвърли 2.6 млн. лева, като най-търгувани бяха акциите на "Спарки Елтос" (+14.4%), следвани от тези на "Софарма" (0.05%).

Индексът MSCI World, който обхваща акции в 45 държави, напредна с 0.1%, достигайки най-високите си нива от средата на 2008 г. Инвеститорите бяха особено активни на азиатските пазари, като японският индекс Nikkei скочи с 1.9% до шестгодишен връх. На Wall Street фючърсите в рамките на Standard & Poor's 500 и Dow Jones Industrial Average поскъпнаха с по 0.6% заради неочаквано високия ръст на заетостта през декември, а данните за свиването на търговския дефицит помогнаха на долара да поскъпне спрямо йената и еврото.

Публикуваната в сряда статистика също така показва, че през ноември търговията на дребно в еврозоната е постигнала най-силния си месечен ръст от 12 години, а износьт на най-голямата икономика в региона - Германия, е нараснал за четвърти пореден месец. Тези сигнали за възстановяване на икономиката бяха подчертани и от силния интерес към първия търг на ирландски ДЦК, след като страната прибегна до международна финансова помощ. Испания също пласира успешно дълг, като доходността по облигациите ѝ спадна до четиригодишно дъно.

Оптимизмът обаче беше помрачен от данните за безработицата във валутния съюз, която се е задържала на рекордно високи нива в предпоследния месец на 2013 г. Това, заедно със смесените корпоративни новини, доведе до спад на някои пазари, но общоевропейският индекс FTSEurofirst 300 се задържа почти без промяна до върховете нива от предишната сесия.

"Макар все още да има известна несигурност за икономическите перспективи, акциите остават атрактивна инвестиция. Като цяло те продължават да са евтини в сравнение с други класове активи, но са с добри перспективи за възвращаемостта на фона на ниските лихвени нива", коментира пред Reuters Норман Берсма, главен инвестиционен мениджър в Templeton Global Equity Group.

Вниманието на търговците е насочено към предстоящото публикуване на стенограмите от декемврийското заседание на Федералния резерв, когато беше взето решението за свиване на финансовите стимули. Инвеститорите ще търсят сигнали за това с какъв темп ще бъде ограничавано печатането на пари в хода на 2014 г.

✓ "Монбат" ще модернизира заводите си в Монтана и Добрич с 8.3 млн. лв.

Дружеството спечели безвъзмездно финансиране по линия на европейската програма за конкурентоспособност

С 35% ще се вдигне производственият капацитет на заводите за акумулаторни батерии в Монтана и Добрич, съобщи пред "Капитал Daily" Атанас Бобоков, председател на съвета на директорите на "Монбат". Модернизацията ще се извърши в рамките на настоящата година, без да се налага прекъсване на производствения процес. Тя ще струва 8.3 млн. лв., като почти половината средства се осигуряват безвъзмездно по оперативна програма "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика". Останалата част се поема от компанията, която е заделила собствени средства за технологичното обновление. То се очаква да доведе до ръст на продажбите още през настоящата година.

Канадско и американско оборудване ще замени досегашното

За европейското финансиране двата завода в групата са се преборили поотделно, кандидатствайки със собствени проекти по процедурата. Близо две трети от привлечените средства ще получи заводът на "Монбат" в Монтана, а останалите ще бъдат насочени към фабриката "Старт", която се намира в Добрич. И за двете ще бъдат закупени нови машини, поточни линии и автоматизирани системи. "Купуваме машини от Канада, Америка, като гледаме да доставим най-доброто, което е на пазара в момента", каза Атанас Бобоков. Той обясни, че с подмяната на оборудването не само ще се вдигне производственият капацитет и ефективността на двете фабрики, но готовите акумулаторните батерии ще са по-качествени и с по-ниска себестойност. Технологиите няма да направят излишен труда на работници и се предвижда запазване на броя на служителите в двете фабрики.

Според разчетите по-бързо трябва да бъде извършена подмяната на оборудването в "Старт" в Добрич. Там обновлението трябва да е приключило през лятото, а през есента трябва да е завършена модернизацията в "Монбат" в Монтана. Машините ще бъдат подменяни поетапно, за да няма временно спиране на дейностите, което би притеснило инвеститорите. "Дейностите са планирани отдавна и всичко е измислено така, че да не се прекъсва производственият процес", обясни Бобоков. Ръководителят на компанията добави, че тази инвестиция ще доведе до увеличаване в обема

на произведена продукция още през тази година. "Тъй като добре стоим на пазарите, които сме завоювали, смятам, че целият този производствен обем ще намери реализация на съществуващите ни пазари", заяви Бобоков.

Настъпление към руския пазар

Традиционно "Монбат" работи за европейския пазар, Северна Африка и Близкия изток. От разговора с ръководителя на дружеството стана ясно, че то ще търси позиции в Украйна. "Очаквам да направим и първия износ за Русия през тази година", прогнозира Атанас Бобоков, като допълни, че досега българската компания не е продавала там. По думите му през тази година се очакват подобрения на продажбите в Южна Африка, тъй като е инвестирано в по-добрия пласмент на акумулаторите, както и в Латинска Америка.

Освен от традиционния си бизнес с акумулатори за автомобили през тази година "Монбат" очаква резултати и от други свои инвестиции. Заводът за светодиоди "Окта лайт България", в който дружеството има мажоритарен дял от 51%, се очаква да направи по-съществен принос. "Започват сериозни продажби през тази година, които ще помогнат за добрите резултати на групата", каза Атанас Бобоков, който е убеден, че и през тази година прогнозите на мениджмънта за растеж на бизнеса ще се оправдаят. Към края на третото тримесечие на миналата година "Монбат" отчете 25% ръст на общите консолидирани приходи до 176.4 млн. лв. и нетна печалба от дейността в размер на 15.6 млн. лв.

✓ Европейските банки изчистват спешно лошите си активи

Стрес тестовете на ЕЦБ карат институциите да бързат с реструктурирането на балансите си

Банките на Стария континент бързат да изчистят балансите си от натрупаните лоши активи под натиска на стрес тестовете на Европейската централна банка (ЕЦБ), пише Bloomberg. Агенцията цитира проучване на PricewaterhouseCoopers, според което банките в еврозоната целят да се разделят с лоши активи на рекордната стойност от 60 млрд. евро, за което са готови да преглътнат отстъпки, достигащи 95%.

"Преди пет години банките просто биха изчакали с надежда стойността на активите да се възстанови, но сега са притискани от ЕЦБ и стрес тестовете. В резултат виждаме значителен ръст на спешните разпродажби", коментира Александра Юнг, отговаряща за европейските инвестиции в щатската Oak Hill Advisors. За да изчистят балансите си, банките продават активи, вариращи от офис сгради в Париж до германски химически танкери.

Свиване на балансите

Във Великобритания Royal Bank of Scotland Group създава вътрешна "лоша банка", в която ще бъдат отделени активи за 38 млрд. паунда (62 млрд. долара). Целта е през следващите две години да бъдат продадени или отписани 55 - 70% от тях. Lloyds Banking Group също се освобождава от второстепенни активи, като само в последните два месеца на годината е продала ипотечни кредити за близо 1.3 млрд. евро. Германската Commerzbank и швейцарската UBS също се освобождават бързо от активи, като последната продаде необслужвани кредити за 500 млрд. долара през миналия месец. Австрийската Нуро Алре, която е получила помощи за 4.8 млрд. евро след национализацията ѝ през 2009 г., също създава лоша банка, в която отделя активи за 18 млрд. евро.

Анализаторите от РъС очакват европейските банки да се освободят от лоши кредити на стойност 300 млрд. евро до 2018 г., което е над два пъти повече от 125 млрд. за периода след 2010 г. Според данните на компанията банките получават от 5 до 40 цента за евро от стойността на раздадените кредити. През декември испанската Banco de Sabadell обяви, че е продала необслужван дълг на стойност 632 млн. евро за 41.2 млн. евро, или 7 процента от номиналната стойност. Същевременно Lloyds е продавала жилищни кредити при съотношение 25 цента за евро.

Възможност за инвестиции

Тези огромни отстъпки са привлекли много инвеститори от САЩ, където банките действаха по-бързо при освобождаването от проблемните активи след финансовата криза. Сред активните купувачи на европейски активи са фондовете Blackstone, Apollo Global Management и KKR. "В САЩ са останали малко възможности за изкупуване на проблемни дългове, но в Европа са приключили едва около 25% от цикъла и активите за продажба само ще се увеличават", смята Роб Харпър от Blackstone. Щатският фонд вече е отделил 3.3 млрд. долара за придобиване на лоши активи в Европа, докато при Apollo сумата достига 5.4 млрд. Все по-голям интерес проявяват и пенсионни фондове и застрахователи, които търсят по-висока възвращаемост на фона на ниските лихвени проценти.

Според европейския банков регулатор финансовите институции в ЕС са се освободили от активи за над 1.1 трлн. долара от края на 2011 г., като според анализаторите активите могат да бъдат свити с още 2.6 трлн.

През тази година ЕЦБ ще поеме ролята на финансов надзорник на банките в еврозоната, като в подготовка за това започна тристепенни проверки на счетоводните им баланси. Усилията на ръководената от Марио Драги институция са насочени към връщане на доверието в европейската финансова система и подготовката ѝ за прилагане на стандарта Базел III. "Движим се към свят, където банките ще се по-фокусирани към възвращаемостта и в който капиталът е ограничен и скъп. Тези фактори окуражават банките да реструктурират и свиват балансите си", отбелязва Ричард Томпсън, партньор в РъС.

✓ Компаниите ще кандидатстват директно в Брюксел за реклама на храни

Нови етикети ще се въведат за планински храни в ЕС

Създаване на нови етикети за европейски хранителни продукти, произведени с планински суровини, увеличение на средствата, предназначени по проекти за реклама, както и разширение на възможностите за кандидатстване. Това са част от мерките, които Европейската комисия (ЕК) обмисля, за да насърчи износа на храни и потреблението на повече европейски стоки. В следващите месеци предстои да се представи предложение за създаване на етикет за европейски планински продукти, както и да се обсъдят в съвета и европарламента предложенията за промени в политиката за промотиране на продукти.

Нов етикет за специфични продукти

В момента на територията на Европейския съюз (ЕС) е валиден етикет, означаващ сертифицираните биопродукти, който може да бъде ползван от всяка фирма, която покрива изискванията. През февруари ще бъде предложена и нова инициатива - за създаване на етикет, който да обозначава планинските продукти. За целта ще се изготви проект, в който да бъдат заложени изисквания към суровините, ползвани в такива продукти. Едно от предложенията е минимум 50% от тях да бъдат с планински произход. Новият етикет ще може да бъде ползван за всякакъв вид храни, като се очаква най-големият интерес да бъде към млечни и месни продукти.

Повече реклама

Покриването на стандарти, вписване в европейския регистър на наименованията и други подобни инициативи са част от програмата за насърчаване на износа и вътрешното потребление на европейски стоки. От тази година се планира да стартира и нова програма за промоция на храни, чрез която да се рекламират продуктите. Още през ноември беше съобщено, че нейният бюджет за всички страни от ЕС ще бъде драстично увеличен - от 61 млн. евро през 2013 г. до 200 млн. в края на новия програмен период - 2020 г. Според предложението промоционалните програми за храни вече няма да минават през одобрение на национално ниво, а ще се разглеждат директно в Брюксел.

Съвместните инициативи

Насърчаването на програми за износ, съвместни инициативи между различни държави членки и програми за няколко продукта ще бъде акцентът в новата политика за промоция на храни. Така например може да бъде продаден проект между две различни държави членки или за два различни продукти - например за вино и за сирене.

Планира се и разширение на обхвата на кандидатите. Досега промоционалните кампании за храни се подаваха от браншови организации на производители или търговци, като през следващия период такива ще могат да подготвят и фермерски кооперативи. Предвижда се още и възможност за обозначаване на произхода и марките по време на кампаниите, което досега не бе позволено.

✓ Кои пътища ще се строят през 2014 г.

Изграждането на северната тангента на София започва напролет

Строителството на северната скоростна тангента на София може да започне още през април, съобщи председателят на Агенция "Пътна инфраструктура" Стефан Чайков. До края на този месец се очаква да бъде подписан договор с избрания изпълнител – обединение ХПВС-ССТ, последван от допроектиране и отчуждителни работи.

Също напролет се очаква да започне ремонт на старите участъци от магистрала "Тракия". От течашото в момента строителство на магистрала единствено това на Лот 2 на "Струма" за момента е по първоначалния срок.

Начало до месеци

Стартът на северната тангента стана възможен, след като през декември Върховният административен съд отхвърли жалбата на италианското обединение Salini-Impregilo и потвърди решението на пътната агенция за избор на изпълнител. В консорциум ХПВС-ССТ влизат "Хидрострой", "Пътни строежи Велико Търново", "Пътинженерингстрой", "Пътстрой Бургас" и смятаната за близка до Корпоративна търговска банка компания "Водстрой 98".

Успоредно с това северната тангента бе прехвърлена за финансиране от програма "Транспорт" към "Регионално развитие", за да бъдат спасени средства по програмата. Стойността на 16.5-километровото трасе е около 120 млн. евро. Плановите са строителството да приключи до есента на 2015 г., което е последен възможен срок, за да не бъде загубено европейското финансиране.

Скоростният път е важен, защото осигурява бързо трасе за транспортните потоци от няколко магистрала - "Хемус" и "Тракия" в източна посока и "Люлин" и пътя София-Калотина в западна и южна. По проект скоростната тангента ще започва от софийското околоръстно шосе малко след разклона за село Мрамор и ще се включва отново в него на изток в района на Враждебна.

Ако няма обжалване на избора на изпълнители, напролет може да започне и ремонтът на 41 км стари участъци от магистрала "Тракия", финансиран със заем от Европейската инвестиционна банка по програма "Транзитни пътища" V. Тръжни процедури ще бъдат обявени за три участъка – между километър 5 и 10 на изхода на София, между километър 63 и 90 и между километър 119 и 131. Срокът за строителството ще е 18 месеца, като в договорите ще бъде заложено изискване изпълнителите да осигурят нормална порходимост на ремонтираните трасета в петък следобед и в неделя следобед, както и по празници, когато е и най-голямото натоварване на пътя.

В строеж

Успоредно с новите строежи тази година се очаква да приключи строителството на няколко големи пътни проекта, обобщени Стефан Чайков. До края на месеца ще бъде пуснато движението по пътя Кърджали-Подкова, а до края на годината ще бъдат завършени двете отсечки от магистрала "Марица" и обходът на Враца.

При "Марица" забавяне има и при двата лота. По първия между село Оризово и Димитровград в момента изпълнителят "Кооператива Муратори и Цементисти" (СМС di Ravenna) подготвя нов график за навакване на забавянето, съобщи Стефан Чайков. В началото на миналата есен срокът за завършване на отсечката бе изтеглен за юни тази година под претекст забавяне заради археологически работи. Вторият лот от магистралата от Димитровград до Харманли трябваше да бъде готов през февруари тази година, но и този срок ще бъде изместен. От пътната агенция съобщиха, че изпълнителят обединение "Марица Хайуей" ("ПСТ холдинг" и "Порр Бау") са внесли искане за удължаване на срока заради изместване на инженерни мрежи при пътния възел при Димитровград. Става въпрос за два далекопровода, два газопровода и кабели, които не са фигурирали в проекта за пътя, поясни Стефан Чайков. Отделно от това част от насипите на пътя се наводнявали заради неизправно изпускателно съоръжение на язовира при село Крепост. От пътната агенция обаче отказаха информация за какъв нов срок претендира изпълнителят.

Строителството на последната отсечка от магистрала "Струма" (Сандански – ГКПП Кулата) също няма да приключи в очаквания срок до началото на март. Причината също е преместване на инженерни мрежи, за което ще бъде подписан допълнителен договор с гръцката компания Aktor, която е изпълнител и на основното трасе. Срокът за завършване на тази отсечка от "Струма" ще бъде удължен с 90 дни и ще се измести за края на юни, посочи Стефан Чайков.

За момента по първоначален график върви строителството на Лот 2 от магистралата (Дупница-Благоевград), като вече има разрешение за строеж на 11 км. За останалите тече допроектиране и археологически проучвания. Изпълнител там е обединение "Струма – 1", в което влизат "Главболгарстрой", "Пътстрой 92" и италианската Impresa. Отсечката трябва да е готова до март следващата година.

Също в началото на 2015 г. трябва да бъде завършен и обходният път на Монтана. Друго обходно шосе – това на Габрово, обаче за момента е спряно, като се чака решение на ВАС по жалбата на екоорганизации срещу оценката за въздействие върху околната среда на проекта. Най-вероятно то ще бъде взето на заседание на съда този месец.

Също този месец се чака решение на съда и за втората част от разширението на западната дъга на софийското околновръстно шосе – между река Какач и връзката със северната тангента след село Мрамор. Тръжната процедура бе отменена от пътната агенция миналата година, след като до отваряне на ценови оферти бе допусната само "Трейс груп холд", но от компанията обжалваха. Междувременно се очаква одобрение на апликационната форма на трасето, след като през декември Европейската комисия я обяви за допустима за финансиране по програма "Транспорт". Разширението на първата част от околновръстния път – между връзката с магистрала "Люлин" и река Какач, също се изпълнява от обединение около "Трейс груп холд".

✓ Плащанията от ЕС се увеличиха с 60% за година

2013 г. беше най-натоварена, защото в нея се срещнаха няколко крайни срока и завършва с усвоени 4.32 млрд. евро по оперативните програми

Плащанията на ЕС към България по седемте оперативни програми са се увеличили с близо 60 на сто за една година и към края на декември 2013 г. достигат 3.6 млрд. евро. С националното съфинансиране сумата, изплатена за европроекти се увеличава на 4.3 млрд. евро, сочат данни на Министерство на финансите, публикувани във вторник. Това е малко повече от половината от финансовия ресурс по седемте оперативни програми (8 млрд. евро), като срокът за изплащането на останалите 50% е най-късно до края на 2015 г. Към края на 2012 г. разплатените пари по 7-те програми са били 2.7 млрд. евро.

2013 г. беше особено натоварена, защото в нея се срещнаха няколко изтичащи срокове. Първо, до 2010 г., България имаше три години да изплати договорени вече средства, а от 2011 г. насам този срок стана две години. Така в 2013 г. се сляха сроковете за 2010 г. и 2011 г. Второ, на 31 декември 2013 г. трябваше да изтече срокът за сключване на договори между управляващите органи на програмите и бенефициентите – общини, фирми и учреждения. С поправка на Комисията от средата на миналата година обаче, този срок бе удължен.

Все още няма публикувани данни за договорените евросредства по всички европейски инструменти, както и за финансовото изпълнение на програмите за селските райони и рибарство.

100 млн. евро за месец

Въпреки спрените европейски пари по програмата за околна среда, Европейската комисия е изплатила над 112 млн. евро на България само за декември 2013 г. Националното съфинансиране за същия период е пет пъти по-малко или 20.4 млн. евро. Парите са възстановени по програма "Транспорт" и по програма "Развитие на човешките ресурси", показват справките на МФ за ноември и декември. Също така личи, че към момента остават около 312 млн. евро, които България чака да й бъдат възстановени.

Финансовият министър Петър Чобанов обясни през ноември миналата година, че бюджетът ще поеме спрените плащания по програмата за околна среда, въпреки че това ще създаде проблеми с консолидирания бюджет и фискалния резерв. Вариантът неплащане не се обсъжда, тъй като ще изложи на риск от фалит десетки фирми и немалко общини.

Логично най-много пари от 2007 г. досега са платени по програмата с най-голям ресурс - "Транспорт" (1.115 млрд. евро), следвана от "Регионално развитие" (910 млн. евро) и "Околна среда" (765 млн. евро).

Михалевски: Резултатите не са лоши

Депутатът от БСП Димчо Михалевски, член на Комисията по европейските въпроси и контрол на европейските фондове, коментира пред "Капитал Daily", че "резултатите не са никак лоши на седмата година, макар че още две години ще усвояваме". "Имаме придвижване определено. В понеделник говорителят на ЕК каза, че България, за разлика от Румъния, ускорява усвояването на еврофондове", каза още Михалевски.

По думите на експерта-социалист, страната ни може да се справи по-добре с плановия период (2007 – 2014), отколкото с предприєдинителния. "Него го завършихме с 65%-75% усвояемост. При стегната организация, можем да гоним до 90% от фондовете, което е добре", коментира Михалевски.

"Ако се сравним с другите, спрямо последните резултати от октомври, по кохезионния и регионалния фонд, България от 27 държави е на 25 място. Средния процент е 57%, ние сме с 44%. По социалния фонд сме на 21 място, като сме вдигнали процента, средният е 61%, а нашият е 48%", посочи депутатът. "

Михалевски припомни, че "съотношението колко ще дадем и колко ще получим от ЕС, беше изчислено в началото на 1 към 4 – 4.5 пъти. Т.е. на всеки лев, четири лева от ЕС. Към момента, ние сме дали на ЕС 5.1 млрд. лв., а от предприєдинителни фондове, структурни, кохезионни и земеделски фондове сме получили около 12 млрд. лв." Михалевски пресмята, че като се включат и директните субсидии за земеделци, съотношението към момента може да е 1 към 3.

✓ Броят на безработните продължава да расте

През ноември безработицата е 12.9%

Безработицата в България през ноември е останала на нивото си от предходния месец - 12.9%, но за една година хората без работа са се увеличили с 14 хил. В еврозоната показателят не е помръдвал от април миналата година. Там делът на хората, които не могат да намерят заетост, е 12.1%. Това показват месечните сезонно изгладени данни за безработицата в Европейския съюз (ЕС), публикувани от европейската статистическа служба в сряда.

За България това е ръст спрямо стойността през ноември 2012 г., когато безработицата беше 12.6%. Анализаторите обаче обикновено следят не толкова коефициента на безработица, а заетостта, защото тя е показателна за броя на създадените или изгубените работни места. Броят на безработните в България се е увеличил с 14 хил. души спрямо година по-рано - до 436 хил. души. Добрата новина е, че през тази година вероятно ще има малко раздвижване на пазара на труда, но отново незначително, тъй като заетостта обикновено следва развитието на останалите макропоказатели. Според правителствените прогнози, както и тези на Европейската комисия, безработицата ще намалее от около 13% тази година до 12.5-12.6%.

В сравнение с Европа

Първенци по ниска безработица в целия Европейски съюз остават Австрия, Германия и Люксембург. С най-висок процент неработещи пък са Гърция (27.4% през септември) и Испания (26.7%). Точно в половината страни от ЕС показателят се е увеличил за последната една година, а в останалите се наблюдава спад. Най-ефективна, изглежда, е борбата с безработицата в Ирландия, където стойността ѝ е спаднала с 2 пункта до 12.3%, и в Латвия, където понижението е със същата стъпка (до 12%) между третото тримесечие на 2012 г. и на 2013 г.

В цялата еврозона 19.2 млн. души нямат работа. В ЕС общо 26.6 млн. души търсят заетост, от които 5.7 млн. са под 25 години.

Младежки проблем

По-сериозният проблем на пазара на труда в Европа остава младежката безработица. В част от страните членки над половината от хората под 25 години нямат работа. В Испания това са 57.7% от всички младежи, а в Гърция - 54.8%. Близко до тези стойности са и Италия и Хърватия. В България 28.5% от младежите са безработни, каквато беше стойността на показателя и през ноември 2012 г. Това са 63 хил. души под 25 години. Добрата новина е, че броят им е намалал със 7 хил. души от 70 хил. година по-рано.

✓ Да правиш бизнес в Сърбия - предимствата и проблемите

Все повече български компании опитват инвестиции или износ към западната съседка

Да правиш бизнес в Сърбия не е лесно, но близостта кара десетки български фирми да опитват и успяват. Най-често напоследък пробиват в пътните проекти, но има и индустриални инвестиции и търговски дебюти. Пазарът е интересен, защото като България преди десет години и в Сърбия има потенциал за ръст на потреблението и приток на европейски фондове от предприсъединителния период.

Пътят към близкия Запад

Наскоро пътностроителната "Трейс груп холд" обяви, че учредява дружество в Сърбия - New Bridges, което вече работи по проекти, а от "ЕР Холдинг" (бивш "Енергоремонт холдинг") определиха страната наред с другата част на Западните Балкани като един от приоритетите си за международно развитие.

Западната ни съседка е и един от пазарите за продуктите на хигиенни препарати "Фикосота синтез", като изпълнителният директор Красен Кюркчиев определи продажбите им там като добри. За друг производител на бързооборотни стоки - сладкарската "Престиж 96", Сърбия е един от съседните пазари, където компанията планира да разширява продажбите си и да стъпи по-сериозно, обясни изпълнителният директор Анастасиос Панайотопулос.

Пътното строителство се очертава като сектора, в който български компании започват да навлизат по-активно, което донякъде опровергава широко застъпеното схващане, че Сърбия се старее да покровителства само местни дружества чрез държавните търгове. В началото на тази седмица българската "Трейс груп холд" съобщи, че е спечелила държавна поръчка за строителството на 22 км първокласен път между Бела Паланка и Пирот, част от Е80. Поръчката е за 15.3 млн. евро и включва мостове и жп отсечка. Това е вторият спечелен търг на "Трейс" в западната ни съседка след този за 12.3 км от Е75 между Горне поле и Царичина долина, с цена 34 млн. евро. Холдингът спечели обекта в консорциум с руската "НПО Мостовик".

Още по-голям е друг сръбски обект, по който работят български фирми - в края на миналата година обединието "Алианс 10", в което са българските "Евро алианс тунели" и "Пътища и мостове", започна работа по най-големия тунел в Сърбия - "Майнале", както и по част от друг тунел на магистрала Е75 - "Предеяне", с обща цена над 50 млн. евро.

И още едно потвърждение за намеренията на много от българските фирми - според проучване на Българската търговско-промишлена палата 1/3 от запитаните компании имат интерес към бизнес пътувания в Сърбия през новата година.

Държавната машина

Основните пречки, от които се оплакват български компании в Сърбия, са бавна администрация, отчасти остаряло законодателство и протекционистична политика към сръбски компании в някои области на икономиката. И по трите проблема новото сръбско правителство дава заявка да работи сериозно за преодоляването им, но поне засега те си остават.

Александър Миличевич, първи съветник в посолството на Сърбия в София, предпочита да подчертае възможностите, които се отварят за българските компании, решили да стъпят на запад от Калотина. Например преференциалните условия за производителите да изнасят в няколко държави, с които Сърбия има споразумения за по-ниски мита (виж таблиците), културната близост на българи и сърби, европейските фондове, по които тепърва ще се провеждат търгове,

както и желанието на страната да бъде наистина отворена за чужди инвеститори. Като перспективни сектори за партньорство и бизнес Миличевич вижда и туризма, особено в комбинирани пакети за крайграничните райони.

"Ако някоя компания има нужда от съвет или се сблъска с проблем, веднага може да се обърне към посолството ни в София и ние ще съдействаме", коментира Миличевич. От посолството разчитат бизнес връзките да се развият и със създаването на Българско-сръбска търговско-промишлена палата. Българското министерство на икономиката също смята да организира бизнес форуми, на които да се обсъждат условията за правене на бизнес в Сърбия.

Не може и без риск

"Условията за инвестиции в Сърбия могат да се оценят като добри от гледна точка на потенциала за развитие на региона като следваща държава - членка на ЕС и съществуващите пазарни ниши в сферата на публичните услуги, но има и рискове", коментира инж. Николай Вълев, директор на "Трейс интернешънъл" и мениджър на международната дейност на "Трейс груп холд". Той добави, че трябва да се отчита липсата на окончателна позиция на страната в процеса по присъединяване към ЕС, а резерви поражда и вътрешната политика за съкращаване на разходите с оглед на глобалната криза, която се отразява негативно в Сърбия.

От няколко месеца новото сръбско правителство се изправя пред предизвикателството да ограничи силно държавните разходи, а в началото на октомври финансовият министър Лазар Кръстич обяви, че те ще включват намаление на заплатите в бюджетния сектор и увеличаване на ДДС. В момента страната има бюджетен дефицит 6.5% от БПВ и 19 млрд. евро външен дълг. В същото време и безработицата надминава 20% - макар че от април има лек спад с 4 пункта. Притесненията са, че това би намалило като цяло покупателната способност в страната, в която коренни икономически реформи изглеждат неизбежни. Сърбия все още има много държавни компании и една от препоръките на Европейската комисия е за приватизация и подобряване на средата за бизнес.

Представител на финансова компания, която обмисля по-сериозно стъпване на сръбския пазар, коментира, че бавните и тежки административни услуги са сред сериозните проблеми, с които се сблъскват. Във финансовия сектор в Сърбия, изглежда, предстоят размествания – за последната година три банки, контролирани от държавата, бяха закрити.

Данаил Данилов, член на борда на директорите на "Спиди", коментира, че определено има възможности за инвестиции в сферата на куриерските услуги. Според него, общо погледнато, отношението на местния бизнес към български инвеститори е по-скоро положително, но, от друга страна, бизнесът в страната все още не е много отворен заради структурата на частното предприемачество. Последното се състои от няколко големи конгломерата с многопосочни интереси и множество малки фирми, които са между сивата и бялата икономика по думите на Данаилов. По негови наблюдения в Сърбия определено се опитват да подобрят средата за инвестиции и в перспектива след присъединяването към ЕС западната ни съседка може да ни изпревари по развитие на малкия и средния бизнес, защото има по-развити традиции.

Ориентиране в обстановката

От "Енергоремонт холдинг" обясниха, че виждат добри възможности за участие в нови енергийни проекти. "На един чужд пазар се стъпва не заради проблемите, а заради възможностите. Възниквали са текущи проблеми, но сме ги решавали и с помощта на местните партньори и институции", коментира Иван Личев, председател на борда и финансов директор на холдинга. Намирането на първоначални контакти беше посочено като предизвикателство от "Трейс груп холд", а при "Спиди" това е било намирането на местен партньор.

Работа с местен партньор препоръчват от "Медика" - производителят на медицински изделия и лекарства от години изнася за Сърбия и работи на силно регулиран пазар като болничния. "Нашият опит ни показва, че трябва да работим с местен партньор, който познава пазара", обясни изпълнителният директор на компанията Пенка Тишкова. От 2007-2008 г. дружеството работи активно на болничен пазар, т.е. участва в търгове. Заради "ценовата война", както я определи Тишкова, постепенно се изтеглят от болниците за сметка на свободни продажби в аптеки. Законови неуредици са причина голяма част от търговете да са с много кратък срок за доставките – за не повече от три месеца, а освен това сръбските компании имат законово предимство – при класиране те могат да спечелят с 20% по-висока цена над офертата на чуждестранен участник. Предимство е плащането – там няма такива забавяния като в България, освен това болниците имат голям бюджет и заявяват големи количества, обясни Тишкова.

Тя разказа и за негативния опит на "Доверие обединен холдинг" в страната ("Медика" е част от холдинга). Веригата за дома и строителството "Мосю Бриколаж" имаше три магазина в Сърбия, но така и не успява да постигне добро представяне, затова се изтегли през май миналата година. Освен трудностите с намирането на служители Тишкова изтъква като основна причина и тежките процедури по покупки на държавни и общински терени и получаването на разрешителни.

Подобен проблем продължават да отбелязват и от "Трейс груп". Николай Вълев обясни, че чуждите изпълнители срещат трудности с достъпа до обектите заради големите затруднения на държавата да осъществи навременното одържавяване на терените. Той подчерта доброто отношение на местните власти, за които привличането на инвеститори и подпомагането им, доколкото могат, е сред основните им приоритети.

Потенциалът на Сърбия

Ключово предимство за производителите от Сърбия е достъпът до големи пазари с преференциални митнически ставки. Стоките, произведени в страната, се облагат с 1% мито при износ за Русия, Беларус, Казахстан и Турция. Условието е компанията производител да има поне 51% сръбско участие, а ниското мито важи и за вноса на стоки от тези държави. За държавите от ЕС износът не се облага с мито, но за отделни продукти като хранителни стоки има ограничени квоти. Представителят на сръбското посолство Миличевич смята, че предприєдинителните фондове в Сърбия са добра възможност за българските компании, които искат да отидат там. Те могат да се възползват и от поръчки за пътища, и като консултанти, които да споделят вече натрупания си опит от работа с европейските фондове.

От българското министерство на икономиката смятат, че увеличение на стокообмена може да има предимно в леката промишленост – хранително-вкусовата, производството на висококачествени вина, а потенциал има и при дървопреработващия сектор, смятат от МИЕ. Като други перспективни области от министерството виждат фармацевтията, химическата и нефтохимическата промишленост, текстил, обработка на метали. В момента най-голям дял в българския износ имат рафинираната мед и сплави и електрическа енергия, а при влизането към България стоки това са били оловни руди и концентрати и медни отпадъци.

Стъпки накриво

Първите стъпки на български компании в Сърбия не са от най-добрите примери – в приватизацията на държавни дружества се включи още преди няколко години Христо Ковачки, но след неизпълнени ангажименти и протести договорите му бяха или развалени, или фирмите бяха продадени на други инвеститори. Свързани с Ковачки дружества приватизираха консервната фабрика Nova Srbijanka, а в началото на миналата година тя влезе в новините с ареста на директора Й Антон Валъов заради укриване на данъци, впоследствие напусна Сърбия. Чрез свои фирми Ковачки купи козметичната Nevena в Лесковац и металообработващото Metalas, но заради неизпълнени ангажименти договорът беше развален. В края на 2011 г. след протести на работници заради неплатени заплати американската Cooper Tire & Rubber Co купи завода му за гуми Trayal (на сръбски Trajal) в Крушевац. Това беше първата сръбска покупка на бизнесмена, направена още през 2006 г. Валентин Захариев пък купи сръбския металургичен завод Lemind, в момента Interlemind, в който периодично се стачкува заради забавени заплати. Другите опити на Захариев за сръбски инвестиции приключиха неуспешно – сръбската агенция за приватизация развали сделки с машиностроителната Modelara и леярните Livmin и Obojeni metali заради неспазване на ангажиментите.

Вестник Монитор

✓ План 16:16 рестартира енергетиката

Ще се изпълнява три години

Отделно министерство и мерки за цените стабилизируют сектора

План 16:16 ще рестартира българската енергетика. Той съдържа 16 мерки за стабилизиране на енергийния сектор у нас, които трябва да бъдат изпълнени до 2016 г., съобщиха източници за „Монитор“.

Документът е готов само в първоначален вариант и неговото обсъждане на експертно и политическо ниво тепърва предстои. След това ще бъде подложен на широка обществена дискусия. Планът бил разработен от широка група експерти в работна група към Министерския съвет и е първият елемент от подготвяната енергийна стратегия.

Първата от мерките предвиждала отделянето на енергетиката в отделно министерство. За такава структурна реформа се говореше още при предишното правителство, но тя така и не бе реализирана. Според запознати вече дори била ясна бройката на заместник министрите

Те щели да бъдат трима. Единият заместник щял да отговаря за стратегическото развитие на енергетиката, вторият – за газовия сектор, а третият щял да се занимава с въпросите на електроенергетиката и минния бранш.

Сред 16-те мерки за рестарт на енергетиката били набелязани и такива, свързани с определянето на цените на електрическата енергия. Обмисляло се да се промени начинът на формирането на цените от сегашния разходо-ориентиран. Причината да се мисли за такива мерки било, че според европейските норми от 2015 г. пазарът на еленергия у нас трябва да се либерализира напълно. Това означава, че вече и домакинствата у нас ще могат сами да си избират доставчика на ток.

Ускоряване на изграждането на енергийната борса също било сред набелязаните мерки.

Наред с това имало предложения и за сериозни промени, свързани с държавните енергийни компании. Обмисляли се идеи за създаването на три нови холдингови компании. Едната щяла да бъде електроенергийна и в нея да се включат НЕК, ЕСО, АЕЦ „Козлодуй“ и ТЕЦ „Марица-изток 2“ и държавните мини. Към нея можело да бъде прехвърлен и дялът на НЕК в американската „Контур Глобул Марица-изток 3“. Той е 27%. Засега е останал отворен въпросът за проектната компания за 7-и блок - „АЕЦ „Козлодуй“ – Нови мощности“, която е собственост на АЕЦ „Козлодуй“.

Втората компания, за чието обособяване се говори е хидроенергийна. Към нея можело да минат ВЕЦ-овете на НЕК, каскадите и всички язовири. В момента големите големите язовири у нас, които се ползват за производството на ток са собственост на дъщерна компания на НЕК. Към третата холдингова компания, която щяла да е газова, щели да влизат „Булгаргаз“ и „Булгартрансгаз“.

Не са единодушни мненията какво при така начертаното реструктуриране трябва да се случи се енергийния холдинг. Според едни от експертите собствеността на новите холдингови компании трябва да мине към новото министерство на енергетиката.

Според отлично информирани източници обаче подобни идеи са само мечти на отделни хора. БЕХ няма да бъде закрян, каквито мераци имат някои, смятат запознати. Още повече че в момента компанията е акционер в ключови проекти

като „Южен поток“ и изграждането на българо-гръцката газова връзка, които са в процес на реализация. Мястото на проектните компании за въпросните проекти също остава под въпрос.

Наред с всичко това се обмисляло и дали да не се създаде държавна консултантска компания, която да обедини най-добрите специалисти. Идеята била тя да обслужва реализацията на големите държавни проекти в енергетиката.

Експерти обясниха пред „Монитор“, че планът на практика дава краткосрочната визия за сектора. В края на януари се очаква да е готов и проектът на новата енергийна стратегия до 2030 г. След това ще бъде представена и визията на страната за развитие на сектора до 2050 г.

✓ **Фирми се целят в Германия, Русия и Турция**

София. Най-вече към Германия, Русия и Турция се насочва българският бизнес за пътувания и контакти в чужбина през 2014 г. На второ място са Китай и Сърбия, предпочитани от 1/3 от фирмите. Това показва допитване на БТПП за страните, към които има интерес за служебни визити. След Германия в ЕС предпочитани са Белгия, Великобритания, Гърция, Италия, Полша и Холандия, към които всяка пета родна фирма проявява бизнес интерес. Износ на български стоки е водещата причина за бизнес пътуванията за 80% от анкетираните. Машиностроенето, услугите, строителството, производството на храни и електрониката са предпочитани сектори за потенциални партньори от чужбина.

✓ **По 400 млади и умни се връщат у нас на година**

София. Все по-често се говори, че заради кризата "мозъците" ни, завършили в чужбина, се завръщат у нас. В действителност обаче съвсем малък процент от студентите ни навън търсят признаване на дипломите си тук. Това означава и че малцина рискуват да се пробват на нашия трудов пазар. Според запознати те най-често търсят международни компании с филиали у нас.

Русия и Германия готвят БГ инженери, от Острова си идват икономисти

БГ мозъците, които се връщат от чужбина, за да работят у нас, са под 10 на сто от заминаващите абитуриенти. Всяка година около 6000 наши младежи стягат куфари, за да учат навън. Едва 405 души обаче през миналата година са поискали признаване на дипломите си, за да започнат работа тук. Толкова са издадените удостоверения от НАЦИД - центъра, който признава у нас тапиите за висше образование, получено в чужбина.

От две години насам дипломи признават и университетите. В тях обаче подават документи предимно онези, които искат да продължат образованието си тук или да преподават. Хората, чиято цел е трудовият пазар, най-често търсят НАЦИД (Национален център за информация и документация). Не всяка от признатите тапии през 2013 година е нова - има и хора, които са решили да се установят тук след дълъг престой в чужбина.

За пет години центърът е признал 3164 дипломи. Най-много наши младежи се връщат от Великобритания, Германия и Русия. От Острова са около 10% от всички признати тапии за миналата година. Сред специалностите доминира бизнесът във всичките му разновидности, следван от икономика и международни отношения. Някои от дипломите са с печата на доста престижни университети, а впечатление прави, че всяка втора специалност носи етикета "международен" - международен бизнес, международни отношения. Завърнали се от Кеймбридж и Оксфорд обаче няма. Сред любопитните специалности, получени в Англия през 2013 г, е диплома по разузнаване.

По-различно стоят нещата с младите хора, които се завръщат от Германия. Оттам основно си връщаме инженери. Има обаче и хора със специалности като история на изкуството и педагогика, както и чиста математика. Славата на руските университети като даващи добра инженерна подготовка очевидно също не е потънала в миналото. Много често дипломите с руски печат, които се признават у нас, са по доста засукани и тесни специалности в инженерната област, като например топлотехника, строителство, хидрогеология, нефт и газ. Сред куриозите е призната диплома от Московското висше командно училище на граничните войски на КГБ на СССР. От Русия се завръщат и младежи с дипломи по счетоводство и управление на персонала, музиканти и диригенти. Украйна също се оказва търсено място за висше образование от българите - дори и в областта на авиацията. С дипломи от подобен университет са си дошли двама българи. Имаме и доста хора, които узаконяват дипломи от бившите съветски републики - Грузия, Узбекистан и най-вече Беларус. Въпреки че Франция е едно от местата, където изпращаме много студенти, оттам за миналата година признаване на тапията са поискали едва 7 души. Повечето са с дипломи по право, икономика и банково дело.

От Гърция пък признаване на документите си искат предимно педагози и логопеди. От САЩ, който е сред търсените държави за висше образование, също има десетина завърнали се млади хора за миналата година, предимно с хуманитарни специалности, политология, икономика. Единични дипломи са признати и от Дания, Италия, Испания и Белгия. Най-далечните места, откъдето са си дошли висшисти у нас, са Китай, Канада и Австралия.

Любопитното е, че имаме сънародници, които са избрали да учат чужди езици, но не непременно в страната, където този език се говори. Сред признатите дипломи има такава по португалски език от Русия и по арабистика от Германия.

Румъния бълва икономисти

На четвърто място по признаване на дипломите у нас е Румъния, чието висше образование не се рекламира у нас особено много и по принцип не се смята за престижно. Букурещкият университет "Спиру Харет" обаче само през миналата година е дал дипломи на двадесетина млади наши икономисти, които са се завърнали тук. Тапиите са основно по мениджмънт или счетоводство и контрол, въпреки че в университета има и други факултети. Според запознати заминаващите да учат там кандидатстват през фондация, която стимулира млади хора с румънски елементи в произхода да учат там. Тя им отпуска стипендии, а според осведомени всъщност част от парите се дават от правителството на Румъния. Най-често заминаващите са от крайдунавски градове. "Спиру Харет" е най-големият частен университет в Румъния, таксите в него тръгват от 400 евро. Той има и факултети в Крайова и Брашов. Преди време у нас се развихри скандал около разкриването на негов филиал във Видин без разрешение. Младежите ни обаче са завършили напълно легитимното учебно заведение, тапиите им са проверени, обясниха от НАЦИД. Единствената различна специалност, с която българин се е върнал от румънски вуз, е режисура.

Чужденците искат шофьорски книжки

В списъка на признатите дипломи не липсват и чужденци. Някои от тях търсят легализация на тапиите си, за да могат да получат българска шофьорска книжка. През последната година например сме признали дипломи на четирима англичани. Трима са строителни инженери, а четвъртият разчита да се пласира на родния трудов пазар със специалността ирландска

литература. Музикантка от Русия с две специалности - орган и пиано, също е поискала да узакони тапията си на бг почва. Австриец със специалност журналистика е получил признаване на документите си. Има и екскурзовод от Египет, който явно е предпочел да си осигури възможност за практика и тук.

Търсят първо в големите компании

Младите хора, които се връщат, най-често имат родители със собствен бизнес, твърдят консултанти за образование в чужбина. Обикновено с контактите си, създадени навън, те разширяват фирмите на семейството си. Другият вариант са хора, които търсят работа в международни компании, които имат клонове тук. Обикновено само те са способни да им дадат заплатите, които завършилите в чужбина очакват. Според консултанти много малко бг фирми са способни да предложат надница, която да удовлетворява завършилите навън. Някои от бг работодателите дори не са наясно с особеностите на чуждите университети и образователни степени. MBA например, която е една от най-престижните и скъпи магистратури, за много от фирмите ни е непозната.

Правят карта на професиите

Не стигат лекари, инженери и асансьорни техници, събщи Клисарова

Карта по региони с най-търсените и най-предлаганите професии ще бъде създадена скоро. Това стана ясно от думите на образователния министър Анелия Клисарова след първото за 2014 г. заседание на кабинета вчера. Министерският съвет прие Национална стратегия за учене през целия живот 2014-2020 г. Документът е разработен в отговор на две предизвикателства - тежката икономическа криза и безработицата и недостига в предприятията на хора с нужната квалификация. "Необходимо е образованието да отговаря на потребностите на бизнеса и на икономиката", подчерта министърът.

Очаква се картата, която ще бъде изготвена заедно със Стопанската камара, да бъде готова в края на февруари. Клисарова изтъкна, че сега сред специалистите с висше образование се забелязва недостиг на лекари и инженери. При средните не достигат асансьорни техници, заварчици и стругари. Тя цитира и данни на НСИ, според които през 2012 г. само 1,5% от населението у нас на възраст между 25 и 64 години е участвало в т. нар. формално и неформално образование и е използвало възможността за учене през целия живот. За сравнение в развити европейски страни този процент варира между 10% до 18%. "Чрез тази стратегия ще успеем да намалим негативните резултати и ще постигнем по-качествена и ефективна национална система за образование и обучение не само на учениците, а и на възрастните хора", каза още министърът. Финансирането на изпълнението на стратегията ще се осъществява със средства на държавния бюджет, на европейските фондове и програмата на Европейския съюз "Еразъм+", както и чрез дарения, спонсорство и други източници.

Изчезнаха фабриките за чужди тапи

В последните години изчезнаха т. нар. "фабрики за дипломи", които директно продаваха тапии на хора, желаещи да се сдобият с висше образование, каза Ваня Грашкина, изпълнителен директор на НАЦИД. Вероятно българите са започнали по-добре да се ориентират в това кой университет е легитимен и по-трудно се лъжат да си купят тапия менте.

За миналата година е имало едва три дипломи от вузове, които не са признати в собствените си страни - по един в Испания, Италия и Швейцария. През 2012 година такива са били 12 дипломи - по два броя от Германия, Франция, Великобритания, Гърция, Швейцария, САЩ. Най-често това са частни институции, които обучават, но не са част от системата за висше образование в тези държави и не дават такова. Все още се срещат и хора, които се опитват да заверят документи от руски и украински университети, открили нелегитимни структури у нас. Те обаче са предимно от минали години. Все още не се знае дали, след като просветните министри Даниел Вълчев и Сергей Игнатов ги дадоха на прокуратурата, някой от тях не е възкръснал под ново име, казаха от НАЦИД.

[Вестник 24 часа](#)

✓ Анелия Клисарова: Не ни достигат заварчици, стругари, асансьорни техници

В България има недостиг на заварчици, стругари, асансьорни техници, събщи министърът на образованието Анелия Клисарова на пресконференция след правителственото заседание за приемането на Национална стратегия за учене през целия живот 2014-2020 г.

Стратегията отчита новите цели и обхват на ученето, групите учещи, доставчиците, методите за учене и преподаване. Тя е стъпка в борбата с високата безработица, недостига на работници с необходима квалификация и бавния икономически растеж.

Основните принципи на стратегията са свързани с повишаване на качеството на образованието и обучението, равен достъп до учене през целия живот, както и образование и обучение, съобразени с икономиката и пазара на труда.

В тази връзка до месец ще има обобщени данни за търсените специалисти на пазара на труда. Както Анелия Клисарова събщи преди ден, въз основа на тази статистика ще бъдат посочени защитени професии, които не са особено популярни, но са важни за развитието на обществото. Обучението по тях ще се осъществява с подкрепата на държавата и бизнеса.

„Стратегията е изключително важна за да постигнем интелигентен, приобщаващ и устойчив растеж“, коментира образователният министър и напомни, че данните на Евростат за 2012 г. показват, че едва 1,5% от населението на възраст между 25-64 години е участвало във формално и неформално образование, т.е. е използвало възможността за учене през целия живот.

Един от конкретните резултати, поставени като цел в Стратегията, е повишаването на дела на обхванатите в предучилищно възпитание и подготовка на деца от четиригодишна възраст до постъпване в първи клас от 87,8 на сто

през 2012 г. на 90 на сто през 2020 г. Друг приоритет е намаляване на преждевременно напусналите образователната система от 12,5 на сто на под 11 на сто.

Финансирането на изпълнението на стратегията ще се осъществява със средства на държавния бюджет, на европейските фондове и на програмата на Европейския съюз „Еразъм+“, както и чрез дарения, спонсорство и други източници.